

Huru en trogen själ avfaller och blir andligen död

Vi tala således icke om ett blott tillfälligt snavande och stapplande i vandrigen, varigenom en trogen av svaghet »rårkar falla i någon synd» (Gal. 6:1), eller i en tröghet och kallsinnighet, varpå följer mörker och Guds ansiktes bortdöljande, men varvid livet och sinnet förbliva desamma; utan vi tala nu om denna allra bedrövligaste händelsen inom Kristi kyrka, att en trogen, levandegjord och salig själ blir andligen död och otrogen; att en själ, som var uttagen från mörkrets välde och försatt i Guds älskade Sons rike och hade smakat det goda Guds ord och den tillkommande världens krafter och blivit delaktig av den helige Ande, igen avfaller, »åter låter sig insnärjas i världens besmittelser», »stöter ifrån sig ett gott samvete» och »lider skeppsbrott i tron» – att den saliga föreningen med Gud upphör, och Anden måste vika.

Att denna bedrövliga händelse verkligen tilldrager sig, att verkligt omvända själar åter helt avfalla, det bekräftar skriften med de tydligaste ord och exempel. För att icke tala om de många i Israel, som, lika med Alcimus, den »skändligen är avfallen» (2 Makb 14: 3), övergåvo Herren sin Gud, vilja vi blott se, vad Kristus själv och hans apostlar säga härom. *Kristus* säger: »När den orene anden har farit ut från människan, vandrar han genom torra platser och söker efter vila, och då han icke finner någon, säger han: Jag vill vända tillbaka till mitt hus, varifrån jag utgick. Och när han kommer, finner han det sopat och prytt; då går han och tager med sig sju andra andar, som äro värre än han själv; och de gå in och bo där. Och den människans sista varder värre än det första» (Luk. 11: 24–26). Petrus säger: »Ty om de genom vår Herres och Frälsares Jesu Kristi kunskap hava undkommit världens besmittelser, men åter låta sig insnärjas i dem och övervinnas, så har deras sista blivit värre än det första. Ty det vore bättre för dem att icke hava känt rättfärdighetens väg, än att, sedan de hava lärt känna den, vända tillbaka från det heliga bud, som blivit dem överlämnat. Det har vederfarits dem vad som säges i det sanna ordspråket: En hund går åter till sina spyor, och ett svin, som tvagit sig, går att vältra sig i träcken» (2 Petr. 2: 20–22).

Paulus talar om »dem, som en gång hava blivit upplysta och smakat den himmelska gåvan och blivit delaktiga av den helige Ande och smakat det goda Guds ord och den tillkommande världens krafter, men sedan hava avfallit och på nytt för sig korsfäst Guds Son» m.m. (Ebr. 6: 4–6). Han nämner också några bestämda avfallingar vid namn, såsom Hymeneus, Alexander och Demas. Om de två förra säger han till Timoteus: »Behåll tron och ett gott samvete, vilket somliga hava stött ifrån sig och lidit skeppsbrott i tron; och bland dessa äro Hymeneus och Alexander, vilka jag har överlämnat åt satan, på det att de skulle lära sig att icke försmäda» (1 Tim. 1: 19, 20). Demas hade en tid varit Pauli medhjälpare (Filemon v. 24), men sedan avfallit, varom aposteln meddelar Timoteus denna sorgliga underrättelse: »Demas har övergivit mig, emedan han har fattat kärlek till denna världen, och han har rest till Tessalonika» (2 Tim. 4: 10).

När man härtill lägger de bedrövliga *exemplen* härpå, som vi hava för våra ögon i denna tid, huru här och där, varest en liten hop trogna själar framlevat några år, en och annan av dem, som en tid var en glädje för himmel och jord, för Gud, änglar och goda människor, nu efter en längre eller kortare tid finnes återfallen, förvandlad, oigenkännlig, så att där den tidigare väckelsens allvar, förkrosselse, ödmjukhet och trons salighet, kärlek, fröjd och frid i Herren lyste och rörde sig, nu däremot en hemsk död visar sig, säkerhet, stolthet, försvunnen kärlek, ohejdad världslighet, ohejdad vrede och hat, ohejdade lustar m.m. – och när man därjämte betänker, att dessa fallna visserligen också en gång tänkt stå fasta och få ingå i himmelens glädje – så uppkommer härav en betraktelse, varvid ett troget hjärta väl kan falla i vanmakt. Men var det icke detta, som skriften med så mången allvarsam varning hade förutsagt oss? Har hon icke sagt oss, att vår vandring genom livet skulle vara en strid på liv och död, ett oavlåtligt krig, ett fiendeland, där vi äro ständigt och på alla sidor omgivna av fiender, som svurit oss döden och tänka utföra det?

Är det skämt, när apostlarna tala om »ett rytande lejon, som går omkring och söker, vem han må uppsluka» – om »djävulens ränker» – om »ormens illfundighet» – om »tjusning» – om den »onda dagen» – om »syndens bedrägeri» – om köttets och världens förförelse? Är det skämt, när Kristus och apostlarna med sådant brinnande nit tala om nödvändigheten av att »vaka och bedja», att »ikläda sig hela Guds vapenrustning», »och jämte allt detta taga trons sköld», att »lagligen kämpa», att »vara trogen intill döden», om man skall få livets krona? Nej, det är ett stort allvar i allt, som Herrens ord talar. –

Detta är således ett ämne, som både ordet och erfarenheten visa vara väl värt att av trogna kristna i tid betänkas; ty sedan fallet redan är skett, hjälper sällan någonting. Vad som nu först bör märkas, är, att när en levande kristen avfaller och blir andligen död, sker detta icke på en gång, hastigt och direkt ifrån ett tillstånd av friskt nådaliv, utan det skrider därtill på vissa förberedande vägar och omvägar; det andliga livet slutas icke gärna med en bråddöd, utan det avtynar först efter hand genom någon tidigare sjukdom. Sjukdomen är ock ofta mycket kännbar och svår; den trofaste Anden arbetar och strider emot det onda; själen oroas och lider, helst vissa stunder, av förebråelser och kval; men om sjukdomen tilltager, så avtaga omsider dessa smärtor, och det onda får ohejdat utveckla sig. Då är döden för handen.

Dock får icke förnekas, att det också finnes vägar, på vilka döden kommer såsom en ljuvlig sömn, såsom genom ett sött gift. Detta sker i synnerhet med de själar, som dö bort genom andligt högmod, eller egenrättfärdighet, eller falsk lärdom då själen håller sin väg för den enda rätta och med all frimodighet, förtjust och glad, går till sitt fördärv. Huru nödigt då, att väl giva akt på dessa vägar och sjukdomar, som leda till fall och död! Be äro många, man kan icke så noga uppgiva dem alla; skådom dock här några de allmännaste. Herren vare oss nära!

En väg, på vilken många saliga Guds barn förlorat livet, är: *den andliga lättjan* – bortläggandet av vapnen, försumlighet i nådemedlens bruk, samt i trons och goda gärningars övande. I början av nådevägen var det så kärt att få umgås med ordet, läsa, höra, tala, skriva om Kristus, om tron, om nåden, om kärlek och goda gärningar, samt att i bönen tala vid sin Gud och vid nattvardsbordet bespisas av honom; då voro ock alla dessa stycken ljuvliga och dyrbara för hjärtat och hela väsendet var kristligt; men efter något år blev detta allt mindre angeläget; då kommo till äventyrs nya göromål och hinder; djävulen gjorde dessa mycket viktiga och ingav själen dessutom, att hon ju visste, vad hon behövde veta, kunde nu någon tid leva av minnet och hoppas, att Gud skall uppehålla livet.

Kan han nu blott föra själen ifrån ordet, så kan han sedan föra henne, vart han vill, ingiva henne vad som helst. Detta är en väg till allehanda avvägar, sjukligheter och fall. Snart ser själen icke flera synder hos sig, än dem förnuftet straffar; snart tror hon icke mer om nåden, än vad hon anser sig värd att få tro; men då syndakänslan utdör, så har hon nog tröst ändå. Och så står hon snart åter blott i ett naturtillstånd.

Men till den andliga lättjan hör också att försumma ordets *efterlevnad* och att *icke giva akt på Andens röst*. I början ville själen göra allt, vad Herren befallt oss, var uppmärksam på *alla* kristliga plikter. Visst icke kunde hon fullgöra dem alla, dock stod hon i uppsåt och strävan därefter och höll varje brist däruti såsom en synd, den hon inför Gud beklagade, bedjande om förlåtelse därför, samt om nåd och kraft till bättring. Nu däremot börjar hon föresätta sig själv ett visst mått, huru mycket hon kan och skall göra; och *allt det övriga* lämnar hon alldeles, strävar icke därefter, tänker icke därpå. Och när hon sålunda icke far efter mer, än vad hon redan gör, blir därav en naturlig följd, att hon icke får någon brist att ångra, att hon snart är så god, som hon vill.

All självbelåtenhet kommer nämligen blott av lättja och utav förgätande av Guds helighet, Guds buds andliga krav. Och när en människa är nöjd med sig, icke mer känner skuld och brist, vad är då tron och hela det andliga livet? Vad är då Kristus för henne? En drömbild, eller väl en *heliggörare*, men icke en *försvarare hos Fadern* (1 Joh. 2: 1); en *konung*, vilken man skall bekänna, hylla och hedra, men vilken i sanning i hjärtats djup icke är så viktig, kär och oumbärlig, som en försvarare vore, vilken står i Guds åsyn för oss och stundligen är vår enda rättfärdighet. Korteligen: Frälsaren, försonaren har för hjärtat förlorat sitt rätta och egentliga ämbete och värde, är icke i sanning hjärtats liv och tröst, utan är det endast i inbillningen och i munnen. När första stycket, bättringen, syndens känsla, är förlorat, så äro både det andra och det tredje falskt. Det är på denna väg, som det av en kristen blir en farisé.

Men av denna lättja kommer även en annan olycklig följd, nämligen denna *tomhet* i själen, denna ledighet, ledsnad, ljumhet och säkerhet, varigenom alla portar öppnas för djävulen och hans sällskap; då där icke mer är någon strid eller någon segerfröjd, då där är ingen synd, ingen nöd, ingen bön, ingen glädje över nåden, korteligen ingen övning, så är kristendomen snart utlärd, har intet synnerligt uti sig, endast ledsnad och tyngd. Detta är det tillstånd, som Kristus kallar, att *huset är sopat och prytt* – dit går då djävulen och giver själen en sysselsättning i ledsnaden, en uppfyllelse i tomheten – någon avgud eller någon syndalusta, som han framställer mycket behaglig och ljuvlig och icke farlig – denna smakar nu ovanligt väl efter fastandet, emedan där är förut så tomt, så ledigt, så ödsligt, så »sopat», där är ingen

sysselsättning, ingen övning, ingen skatt, intet kärt sällskap för hjärtat; och människohjärtat är så danat, att det alltid vill hava någon uppfyllelse, någon skatt, något sällskap. Kär goda skatter, fröjder och sällskap saknas, glädjen över nåd, umgänget med Gud, abbaropandet m.m. upphört, då smaka och intaga de nya sakerna, då super hjärtat i sig vad djävulen erbjuder, såsom en tom svamp suger i sig vatten; och med denna lusta, eller avgud – t.ex. världsvänskap eller världsära och utmärkelse eller jordisk vinning eller vällust eller någon annan avgud – med denna går den gamle »starke», med sina sju ännu skadligare andar, in, »och de bo där». — Det blir en förskräcklig bekräftelse på ordet: »Fåfång gå lärer mycket ont» (Syr. 33: 29).

Det är sant: väl får varje kristen förebrå sig mycken andlig lättja och försumlighet; det är ingenting, som Guds barn så ofta sucka över, som över kallsinnighet, tröghet, lättja; men därvid bör den åtskillnad märkas, dels att deras överklagade tröghet ofta är blott en saknad av *känslans* livlighet, under det de dock dagligen stå i vapen och övning, bruka nådemedlen och fara efter att både tro och älska; dels att även om verklig lättja inträffar, men de likväl låta Herrens Ande straffa och uppväcka sig, så att de rädas därför, begynna taga till ordet och hos Gud söka nåd att bli bättre, så blir där icke död; men går det däremot så, att man icke har några bestraffningar för sin lättja, eller icke får tid att lyssna till Andens väckelser, utan det får gå an och fortgå, så illa det är, då lutar det till fall och död.

Men se här ytterligare, huru det tillgår och ser ut, när djävulen fångar en lättjefull själ uti en avguds eller syndalustas nät. Djävulen har en synnerlig makt uti våra begärelser; med dessa regerar han såsom med sina egna vapen. Därtill brukar han i synnerhet följande sätt: först uppväcker han i hjärtat de häftigaste begär till synden, inskjuter i känslan och fantasin ett dödande behag till henne, föremålar själen mycket nöje och vinning av henne; detta är alltid det första i frestelsen. Vad han nu icke vinner genom frestelsens häftighet och styrka, det söker han vinna genom dess *långvarighet*. Detta är hans andra makt. Han har god tid, kommer därför oupphörligt igen och håller på oändligen att predika om syndens behag, att i tjugande dräkter måla henne för hjärtat, på det själen omsider skall tröttna i striden och giva sig. Här skulle nu ingen enda kristen bestå, om icke den trofaste Herren omsider bjöd satan vika och gjorde på frestelsen en utgång (1 Kor. 10: 13).

Men det hör till Guds heliga rättfärdighet och fastställda ordning, att de lösaktiga själar, som, sedan de förstått sanningen, icke akta den, icke rädas för synden och icke vörda och frukta Herren, utan gå *fåfånga*, säkra och ohörsamma, skola lämnas åt frestaren, även om det sker dem till döds. Vad Paulus skriver i Rom. 1: 21, 24, skall i synnerhet drabba kristna, nämligen: »Emedan de hava känt Gud, men icke ärat honom såsom Gud, utan hava blivit fåfängliga i sina tankar m.m.; därför har Gud överlämnat dem i deras hjärtans lustar åt orenhet. »Detta fullbordas äntligen därigenom, att djävulen, jämte det dödande begäret, som han inskjuter i känslan av fantasin, även förmörkar förståndet och övertygar själen, att *synden icke är synd* och åtminstone *icke farlig*, utan på den och den grunden skall kunna anses tillåtlig, ja, oskyldig ock alls icke farlig.

Härtill komma nu även de ogudaktigas råd, »onda andars läror», som taga synden i försvar; och samma kristen, som förr alltid ryst tillbaka för dessa läror, finner dem nu, i frestelsens stund, ganska goda, kloka och sanna. Och det är vanligen av denna punkt, fallet egentligen beror. Behålles sanningen i sin renhet så kan denna återföra själen; men förloras sanningen, och den arma själen antager några av de onda andarnas läror och börjar försvara synden, då är det förbi.

Men det finns andra begär, som ännu mer fint och oförmärkt borttaga livet. Dessa äro de, som hava till föremål något, som i sig självt är gott och oskyldigt, men vilket blir en *avgud* för hjärtat och därigenom blir till döds. Detta sker, så snart hjärtat börjar så hänga vid något annat, än *Gud och hans nåd*, att det blir den största angelägenheten, upptager den *mesta* omsorgen, att dess vinnande är den *största* glädjen och förnöjelsen, och dess förlorande den *största* sorgen. Då är följden alldeles densamma, om saken i sig själv är än så oskyldig och god, som om den vore den ohyggligaste last. Det är en oskyldig sak att äta kött; men det var blott genom tygellöst begär efter kött, som Israels barn *förkastade Herren* (4 Mos. 11: 20) och blevo av Herren nedslagna, varav det rummet heter »lystnadsgravarna» (v. 34). Det är en oskyldig sak att hava *jordagods* eller *avelsgård* eller *hustru*; men då Kristus ville uppgiva de hinder, som avhålla själar från Guds rike, så nämnde han dessa (Luk. 14: 18–24). Att älska fader eller moder är icke blott oskyldigt, utan befallt; men »den, som älskar fader eller moder *mer än mig*», säger Kristus, »han icke vara min lärjunge», kan icke ingå i Guds rike.

När nu människan går i andlig lättja och säkerhet, huru skulle hon frukta för begär, som hava så oskyldiga föremål? Nej, då ser hon endast på föremålets art och tänker: det är ju intet ont, det jag söker; hava icke också de heliga haft jordagods, avelsgård eller en maka? Skulle icke jag också få söka sådant o. s. v.? men vill aldrig giva akt på, *om sökandet är avgudiskt*, egenvilligt och själviskt, om saken så intager själ och hjärta, att Gud, hans nåd och hans välbehag bliva däremot ett intet, bliva för obetydliga, för att kunna tillfredsställa och förnöja själen; nej, därpå ger den arma människan icke akt – hon är icke nog uppriktig mot sig själv att undersöka detta.

Omsider går det därhän, att fastän hon även känner, att hon är påtagligen fången av en avgud och hårt fångslad, så kan hon likväl icke mer göra motstånd, så vill hon icke ens vara fri från sin *kärlek* därtill; och då – då ser det illa ut med nådelivet. Härtill vet den tusenkonstmästaren, satan, att dels foga många besynnerliga anstalter, till att väl binda och förvara den fångslade själen i nätet, dels ock inbilla den arma människan, att hon aldrig kan bliva lös, så att hon omsider kan, under skriande kval, ånger och förtvivlan, likväl bekänna: Det hjälper icke, jag måste hålla fort på den väg, jag börjat, för den och den omständighetens skull, det kan icke ändras o. s. v. O, vilka hjärtskärande syner man i detta fall stundom får se! Vilka förskräckliga märken efter den arge satan! – Men icke kunde själen tänka detta, då ännu blott en liten ringa början gjordes här till. Då Judas började att hysa och nära penningbegäret och något litet snatta, icke kunde han då tro, att han skulle sluta den vägen med att för penningar förråda sin Frälsare och hänga sig själv! Men sådant åsyftar djävulen, även då han helt sakta börjar en frestelse.

Men djävulen använder icke blott »det, som *är* i världen, köttets begärelse, ögonens begärelse» m. m. till att fånga trogna själar, utan också *människor*, som »äro av världen», »denna världens barn». Dessa utgöra djävulens villiga och trogna tjänare uti att än med fiendskap, hot och förföljelse skrämja, hindra eller uttrötta de trogna; än att locka och draga dem med löften, smicker och vänligt bemötande, vilket senare desto mer smakar och intager, som det förra är mer vanligt. Huru många bedrövliga exempel ser man icke härpå!

Det är t.ex. en hantverkare: han hade av Guds nåd blivit kallad, väckt och benådad, hade gått ut från orättfärdigheten, från flärd och världslikställighet och sökte nu det, som är ovan; men om någon tid märkte han, att många hans forna bekanta icke mer anlitade honom, han hade en förminskning i rörelsen och inkomsten. Snart kunde han icke längre hålla ut och bida efter Herren, utan föll på den tanken, att det vore honom alldeles nödvändigt att återvinna världens vänskap; nu började han att fördölja sin kristendom, ställa sig världen lik, draga sig bort ifrån sådana kristna, som äro föraktade av världen, hålla sig till sådana, som världen fördrager, berömmar (Luk. 6: 22, 26), samt till hyggligare världsmänniskor.

Korteligen: han började att ställa sig så, att världens barn icke skulle misstänka honom för att vara något annat, än de, eller för att hysa någon svår tanke om deras själstillstånd: han började i smått giva efter, göra dem till viljes, deltaga i deras kretsar och vackrare världsnoj; och nu är världen mycket vänlig och glad i hoppet om honom, snart leder hon honom, vart hon vill – efter något år kan han både dricka och spela med världen och göra vad helst köttet lyster. Sådant olyckligt fall uti världens nät händer icke blott hantverkare, utan människor av alla stånd och villkor; här en köpman, där en studerande, här en jungfru, där en präst; de hava kommit till Jesus, men kunna icke hålla ut med att se sig föraktade av världen, tillbakasatta, förföljda, se sitt goda namn och rykte, sin utkomst, sitt bröd, sin befordran lida – de börja söka återvinna världens vänskap och ställa sig henne lika.

Men tänke ingen, att någon av dem då säger: Jag är svag för världen; nej, utan den ömkliga saken skall omklädas med talet om en kristens *frihet*, ja, en kristens *plikt* att för att *gagna världen* icke skilja sig ifrån henne; men aldrig kommer den stunden, då detta gagn, denna tjänst skall bevisas världen med någon allvarlig varning; ty det skall alltid gå så försiktigt och vackert till väga, att man icke stöter och förargar; därav kommer då, att den fria, djärva världen mer råder över det fromma, undfallande barnet, än detta över henne. Och när den arma själen icke i tid ger akt härpå, bryter upp, »går ut och gråter bitterligen», utan fortfar att »bära främmande ok tillsamman med otrogna», så blir hon omsider en *träl* under det oket, under världen och människogunsten; den andliga nådekraften är försvunnen; vänskapen med Gud upphävd – ty *världens vänskap är Guds ovänskap* (Jak. 4: 4) – och sambandet med de trogna upplöst, såsom alltid det ena följer av det andra: *Demas har övergivit mig, emedan han har fattat kärlek till denna världen* (2 Tim. 4: 10).

Och som en sådan själ nu undviker de personer och böcker, som förkunna domen över ett sådant tillstånd, så går hon mer och mer till förhärkelse, vilket dessutom ligger i naturen av varje avfall. Här sannas således i allt aposteln ord: »Ty om de genom vår Herres och Frälsares, Jesu Kristi, kunskap hava undkommit världens besmittelser, men åter låta sig insnärjas i dem och övervinnas, så har deras sista blivit värre än det första» m.m. (2 Petr. 2: 20–22).

Så faller en själ, blir andligen död och lyktar i köttet, vilken en gång hade börjat i Anden och ägt det andliga livet – faller nu och var kanske nära att genom den lekamliga döden gå med evig seger in i de saligas fridsboningar – nu är allt förspillt, förlorat, förgäves, allt vad hon erfarit, gjort och lidit; all den salighet, hon njutit i sin Frälsare, all den kärlek, hon haft av honom; alla de förtroliga samtal, hon hållit med honom; all den smälek, hon burit för hans skull – allt är förspillt – och likväl – likväl hade hon en trofast och mäktig Frälsare och en tillräcklig nåd.

Om hon blott hållit sig till honom i tron och bönen, brukat hans vapen, givit akt på hans röst och stått i övning, så att icke huset funnits »sopat», tomt, ledigt, så hade varken djävul, kött och värld Övervunnit henne. »Så använd all flit att i eder tro ådagalägga dygd, i dygden förståndighet» med flera gudaktighetens stycken; »ty om dessa stycken finnas och i rikt mått äro hos eder, så låta de eder icke vara överksamman», lediga, sysslösa; »vinnläggen eder därför så mycket mer att göra eder kallelse och utkorelse fast; ty om I det gören, skolen I icke någonsin falla» (2 Petr. 1: 5–10).

Men vi komma nu till de rätta lönngångarna, avfallets och den andliga dödens lönngångar – de vägar, som alla kristna förstå, när det gäller blott läran, men högst få, när det gäller erfarenheten. De förut framställda vägarna till avfall och död kunna likväl i allmänhet någorlunda synas, sådana de äro: andlig lättja, försummande av ordets bruk och ordets efterlevnad, avgudar och syndalustar, världen, dess hot och dess smicker – sådant kan man anse för farliga saker. Men de vägar, vi nu betrakta, äro av en så förvillande natur, att gudfruktiga och allvarliga kristna i försökelsens stunder ofta rent av bemöda sig att kunna gå dem – då de likväl äro de genaste vägarna till förtappelse! – och det göra de (märk) av idel andlig bevekelsegrund, just för att gå rätt försiktigt och visligt till väga. Att tvärt om rädas för dessa vägar, det förekommer oss i sådana stunder så orimligt, som om någon skulle lära oss, att vi borde rädas för gudsfruktan, för ödmjukhet, försiktighet, allvarlighet och fromhet. Ja, det är ock just så det förekommer oss; det är just något sådant gott, man menar och söker på dessa vägar. Ja, dessa djupa, fördolda, hemliga faror kan intet människoförstånd, ingen skarpsinnighet förstå sig på, utan det är endast Guds ord, endast Guds uppenbarelse i evangelium samt oftast en bedräglig erfarenhet, som härom plägar upplysa och övertyga oss.

Då de förut framställda avvägarna (andlig lättja, avguderi, världslikställighet m.fl.) kunna synas oss som svarta onda andar, kunna dessa senare på samma gång synas oss såsom sköna ljusets änglar. Det var om en av dessa täcka vägar, som Luther skrev: »Detta är fru Rosbi, den fursten Surs fagra dotter av Midjan, för vilkens skull 24, 000 av Israel blevo slagna (4 Mos. 25) – detta är den breda (ljusa och sköna) landsvägen till fördömsen»; ¹ och den vägen, på vilken de riktigt fromma, allvarliga ock gudfruktiga kristna pläga falla, snärjas och bliva fångna; då däremot de förra vägarna till fall äro de dåliga kristnas, de vårdslösa, kalla, lösliga kristnas avfallsvägar.

Huvudtiteln ock grundkällan till detta hemlighetsfulla onda är den djupa oändliga egenrättfärdighetsböjelsen, som ligger i all människonatur; eller kanske först: den djupa, adamtiska självviskheten, som kos en kristen yttrar sig i benägenheten till självverksamhet ock självhelighet, eller att vilja själv allting hjälpa ock vara – och vilken, där icke ordet får råda, slutar därmed, att man antingen »på nytt fångas under tråldomsok» (Gal. 5: 1) eller ock stannar i självbehag ock självtagen gudstjänst (Kol. 2: 23).

Nu må först märkas, att ingen sann kristen lever i en så jämn och ren evangelisk tro, att kan aldrig skulle angripas av egenrättfärdighetsböjelsen; nej, fastän man hundrade gånger lärt ock erfarit, icke blott dess uselhet, utan ock dess stora våda, blir man oupphörligt igen insnärjd i densamma, innan man väl hinner besinna sig; detta ligger så i all människonatur, att den, som icke känner ock erkänner sådant, lär vara så helt och hållet stadd på egenrättfärdighetens väg, att kan aldrig vet av något annat; men icke är det om

¹ Kyrk. -Post. Sönd. efter Jul.

sådana en kristens egenrättfärdighetsanfall, från vilka kan dock alltid igen uppväckes och återvänder till trons enfaldighet – icke är det om sådana händelser, vi kär tala; utan vi tala här om den händelsen, att en kristen också stannar och fortgår på en sådan väg, antingen bunden och olycklig under trældomens ok, eller tillfredsställd, glad och belåten i sig själv och sin andlighet, hållande sin väg för den bästa och lyckligaste, varvid också läran och synen blir honom så förvänd, att kan och försvarar sin väg.

Till en sådan väg kan man ganska lätt och hastigt komma; såsom aposteln Paulus visar, då kan just härom säger: »Litet surdeg syrar hela degen» (Gal. 5: 9); och åter i Fil. 3: 7–9 visar kan, att kan själv var så rädd för denna fina snara, att kan intet annat råd hade, än att, såsom kan tre gånger upprepar, kan höll sin bästa rättfärdighet för förlust; och fjärde gången säger kan: »och jag räknar det såsom avskräde, på det att jag må vinna Kristus och varda (stundeligen) funnen i honom, icke kavande min rättfärdighet, som kommer av lagen, utan den, som kommer genom tro på Kristus» m.m., varmed aposteln nog tydligt visar, att det med denna sak icke är att skämta; att den som icke anser den för farlig, för honom är det i sanning redan fara.

Det tillgår härmed på åtskilliga sätt: en själ, som en gång med sitt arbete under lagen blev till skam, till intet, blev olycklig, rådlös, förlägen, vart död (Rom. 7: 10, 11), fann i denna utblottning allt, vad hon sökt i sig själv, uti en annan man, fann i Kristus sitt »allt i alla», både sin rättfärdighet och sin helgelse (1 Kor. 1: 30, 31), hade nu i denna fria, oförskyllda nåd och gäva allt sitt liv, all sin tröst, sin salighet och sin berömmelse; och av samma överflödande nåd gjorde hon nu det goda med så fritt, enfaldigt och villigt sinne, att hon föga visste, när hon gjorde något gott. Detta tillstånd kallar aposteln: »den enfaldiga troheten mot Kristus» (2 Kor. 11: 3), att vara »dödad ifrån lagen genom Kristi kropp» och »tjäna i Andens nya väsende och icke i bokstavens gamla väsende» (Rom. 7: 4, 6), att vara »icke under lagen, utan under nåden» (kap. 6: 14, 15), att »jag lever, dock icke mera jag, utan Kristus lever i mig; och det jag nu lever i köttet, det lever jag i tron på Guds Son» m.m. (Gal. 2: 19, 20), att vara ett Guds barn och iklädd Kristus (kap. 3: 26, 27) och leva i »den frihet, till vilken Kristus har frigjort oss» (5: 1) m.m. Från denna enfaldiga trohet mot Kristus föres nu den saliga själen »genom ormens illfundighet» på det sättet t.ex., att hon efter någon tid börjar på nytt tänka på, vad vi dock borde vara och göra, men tänker och tänker så därpå, att Kristus och nåden därunder bliva såsom ett intet för henne, att hon därav behåller knappt en tanke i sitt hjärta.

Djävulen ingiver henne till äventyrs, att det väl är av idel nåd, som vi en gång blivit rättfärdigade, men att det sedan beror på oss att vandra så varsamt och väl, att vi därigenom behålla Guds välbehag; eller att det nog kan vara väl med rättfärdiggörelsen, men att helgelsen nu bör bliva föremål för en särskild omsorg, varvid någon vår egen verksamhet, något särskilt företagande skall vara nödigt», och den enfaldiga tron på Kristus icke göra tillfyllest (Kol. 2: 18–23). Härtill kommer, att den andligen fattiga själen ser många brister i sin vandel och helgelse, påtagliga och onekliga brister, och kan omöjligt vara nöjd med sig själv. Kan djävulen därjämte ingiva henne, antingen omedelbart i hennes egna tankar eller genom någon omogen och självhelig ledare, den meningen, att dessa brister måste anses såsom tecken, att hela hennes väg icke är den rätta, att hon icke blott bör mer vaka, bedja och tillväxa i den tro, hon har, utan att hon måste företaga sig en helt ny väg, ett nytt sätt, varigenom hon skall hava att hoppas en helt ny och märklig helgelse – då blir förförelsen och förvirringen rätt stor och mäktig.

Först kan, såsom redan är sagt, blott genom bristernas ideliga betraktande ske, att hon på nytt fångas under trældomens ok. Hon skådar och skådar så beständigt på sina brister och sin helgelse, att hon alldeles bortvänder sina ögon ifrån Frälsaren och den stora försoningsnåden, eller blott kastar vissa hastiga sidoblickar därpå. »Försoningen», menar hon, »därpå felas intet, det är i mitt *hjärta* felet består, där är det hjälp bör ske» – och det faller henne icke in, att denna hjälp på intet annat sätt vinnes, än genom Kristi beskådande i tron, och att det måste bliva sämre och sämre, ju längre hon vänder sig ifrån honom till sig själv; nej, hon fortfar, skådar och tänker, bråkar och arbetar blott med sitt eget hjärta – och där var aldrig någon livets källa, där var idel död, uselhet och förgängelse – och till Kristus, livets enda brunn, kan hon icke komma, så länge det brister så mycket hos henne.

Nu ligger det i själva sakens natur, att här måste bliva mer och mer dött; då grenen icke mer drager saft av vinträdet, måste den alltmer förtorkas (Joh. 15: 4, 6). För det andra börjar lagen igen regera i samvetet; ty i samma mån, som tron avtager, så inträder lagen, och lagen har alltid sin art, så ofta den inkommer i samvetet, att nämligen *uppväcka synden* till större kraft och raseri (Rom. 7: 8–11); härav

kommer då, att eländet, som redan förut tycktes själen vara alltför stort, för att hon skulle kunna fortfara att tro, blir än större, och i följd därav drager sig själen ännu längre från Kristus, från den barnsliga tillförsikten till Frälsaren. Detta är i allmänhet en väg till trälldom och död.

Men mycket mäktigare blir förvillelsen, när också *läran* genom självheliga ledare förvändes, så att icke blott känslan, utan ock *övertygelsen* driver själen till självverksamhetens vägar. Så gick det med galaterna, vilka av falska apostlar fördes till »ett annat slags evangelium – vilket icke är ett annat», säger aposteln, »endast att några finnas, som förvilla eder och vilja förvända Kristi evangelium» (Gal. 1: 6, 7); ty de ville visst icke förneka Kristus, utan blott göra ett nödigt tillägg, menade de. Men aposteln säger, att de därigenom voro *tjusta* och att de, ovetandes, hade på nytt korsfäst Kristus¹ (3: 1); och att i dessa ord ord talas om samma avväg, som vi nu betrakta, visar v. 2; »Detta vill jag allenast veta av eder: Haven I undfått Anden av lagens gärningar eller av trons predikan? »Det är fråga om en ny väg, ett nytt sätt att få mer Ande och kraft. Och så väl här, som i Kol. 2 kap., visar aposteln, att detta sker endast genom den enfaldiga tron på Kristus, genom att »hålla sig till huvudet, varifrån hela kroppen, understödd och sammanhållen av lederna och senorna, tillväxer med den tillväxt, som Gud giver» (Kol. 2: 19); ja, i Rom. 6: 14, 22 säger samme apostel, att den enda vägen till helgelse är att frigöras ifrån lagen och leva på nåd; »synden skall icke råda över eder», säger han, »ty I ären icke under lagen, utan under nåden» – »och I haven eder frukt till helgelse». Och Kristus själv säger: »Om I förbliven i mig, skolen I bära frukt» – »såsom grenen icke kan bära frukt av sig själv, med mindre han förblir i vinträdet, så icke heller I, med mindre I förbliven i mig» (Joh. 15).

Sådant har ock den troende själen erfarit; det var endast genom tron och nåden, hon blev andligt sinnad, glad i Gud, villig till det goda, förvandlad och skild från världens och sitt eget förra väsende. Men som ingen människa känner mer brister hos sig, än en kristen, så kommer djävulen, eller en självhelig, och övertygar henne, att det icke går an att så enfaldigt tro; hon måste göra det och det, hon måste söka en ny väg. Och huru skulle hon frukta för ett sådant företag, när det ju blott är fråga om att bli mer helig, mer allvarlig?! Och vi böra ju alltid misstänka vår väg! Hon ger sig då av att söka en ny väg, ett nytt liv. Märk! Det andliga liv, som Gud själv hade verkat, då hon kom till tron, då hon utfattig och förlägen kom till Kristus och fick nåd, det livet, vari hon själv var intet, var fattig och missnöjd med sig och hade endast Kristus, men i honom allt – det livet duger icke; hon skall söka en väg, på vilken hon skall varda heligare, än hon på trons väg blivit – en väg, där hon icke skall hava så mycken brist, icke skall vara så fattig och eländig.

Och huru går nu detta? Jo, om hon är något allvarligare väckt och känner lagens andliga krav något djupare, än hennes rådgivare, då kan hon aldrig lyckas på hans väg, aldrig finna, vad hon söker; tvärt om blir hon genom det nya företaget blott ännu olyckligare, vilket tillgår på det sätt, som redan är nämnt, att när själen genom sin förvirring, mångrådighet och själv verksamhet alltmer avlägsnas från livets enda källa, den barnsliga tillförsikten till Kristus och hans nåd, så utsinar all livskraft, och lagen intränger i stället i samvetet och uppväcker synden. Hon blir då en olycklig träl, som slutligen helt dör bort – så framt hon icke i tid återvänder till den enfaldiga tron på Kristus igen.

Men det kan även bli ett annat slut: hon kan även finna vad hon söker, efter vad hon själv tycker, och stanna i *självbehag* och *självtagen andlighet*. Detta händer, när bättringen går mindre djupt, håller sig på ytan, och (märk!) när själen fäster så all uppmärksamhet vid *en viss* eller *några vissa* helighetsövningar, som någorlunda kunna utföras, att hon för denna sysselsättning förgäter hela den inre styggelsen. På detta sätt har t.ex. eremit- och munklivet blivit mången väckt själs ljuva sovkammare och grav. Denna utgång av självhelighetsföretaget är, om möjligt, ännu olyckligare, än den förra; man har om dessa senare ännu mindre att hoppas någon förändring, utan i sitt tjusta sinne gå de vanligen längre och längre i självbehag och säkerhet.

Andra inträda på dessa olyckliga vägar blott genom *saknad av nådens kännbarhet*. De erinra sig, huru de i de första tiderna av sitt nådeliv kunde i livligaste färger skåda Frälsaren i hans martergestalt, samt likasom ligga vid hans bröst, smaka hans kärlek och även innerligen älska honom tillbaka. Allt detta tyckas de nu sakna och mena därför, att deras tro är vorden blott en död kunskap. Nu vända de sina ögon på själva tron och dess egenskaper, och allt deras arbete går ideligen därpå ut att återfå nämnda

¹ Gamla översättningen.

åskådning och förnimmande; därav kommer, att deras tro börjar bestå blott i dessa sinnliga åskådningar, i inbillningskraftens ansträngande att föreställa sig Frälsarens marterbild, och mindre uti någon verklig *tro*, verklig *övertygelse* om vad man icke ser (Ebr. 11: 1), övertygelsen om vad de *hava* i honom, vad *tjänst* han gjort oss, den rättfärdighet, han förvärvat oss; nej, som sades, deras tro börjar bestå endast i dessa sinnliga föreställningar, eller i ett armt, eget och vanmäktigt arbete med hjärtat och fantasin att få dessa föreställningar, känslor och intryck. Av sådant eget arbete bliva dåliga frukter samt en tilltagande avmattning och slutligen död.

Men kännbarast blir troslivets dödskamp på dessa vägar, när en kristen varit olycklig att göra något svårare syndafall. Likasom våra första föräldrar efter fallet, då de förnummo sin nakenhet, gjorde sig skörten av fikonlöv och, när de hörde Herren Gud vandra i lustgården, när dagen begynte svalkas, gömde sig för Herrens ansikte bland träden (1 Mos. 3); så göra ock vi. På synden följer skygghet för Gud; man kan icke strax, så naken och brottslig man är, komma inför honom, bedja och tro; den arma själen drager sig bort, håller sig på avstånd från Herren. Detta är först något, som ligger i *allas känsla* och händer varje kristen, men hjälpes alltid, när det blott stannar i *känslan*, och övervinnes genom den stora nåden och ordet om denna. Stundom händer det, att den arma människan också tänker: »Jag är en avfälling, som måste göra en helt ny bättring» – och föreställer sig denna såsom en stor och besynnerlig sak – en så kännbar och djup ånger, som kan motsvara syndens storhet, en kännbar förvissning om Guds nåd och en förbättring i levernet, vilken skall för Gud visa, att ångern varit sann; och märk, allt detta skall ske, *förrän hon skall tro*, förrän hon kan framgå till nådastolen!

Men det sker icke så; det kommer icke, det hon väntar på, tvärt om erfar hon motsatsen – ty aldrig känner man syndaångern så bitter, när man håller sig på avstånd från Gud, som när man kommer med synden till honom och vill hava och tro hans nåd. Dessutom är ångern alltid något, som en rätt kristen aldrig kan finna hos sig nog djup. Emellertid, när själen håller sig på avstånd från Gud, blir hjärtat allt kallare, ångern allt mindre kännbar, men i samma mån skyggheten och avlägsenheten från Gud allt större. Likaledes uteblir den väntade förbättringen i levernet, det onda blir tvärtom allt mäktigare, och kraften att strida däremot allt mindre; genom livskällans övergivande och lagens inträngande uppkommer här en ny nöd, som är värre än det skedda fallet: synden börjar på nytt leva upp uti *begärelser* – och så börjar den arma själen att gå steg för steg tillbaka, längre och längre från sin Frälsare.

De förminskade livstecknen förminska tillförsikten, och den förminskade tillförsikten förminskar livstecknen. Omsider utdör all omsorg och angelägenhet; förståndet förmörkas, samvetet söves, och snart är ingenting så visst och ingenting så viktigt mer, att det förmår driva själen till nådastolen, utan det får vara, som det är, och gå, som det går, det kan icke hjälpas – någon falsk tröst eller någon avgud intager hjärtat, och det är slut! – O, en bedrövlig bekräftelse av orden: »Litet surdeg syrar hela degen» (Gal. 5: 9). Man börjar blott att något litet följa förnufts, känslans och djävulens ingivelse: »Skall du så oren, som du är, till nya testamentets präst?

Nej, synden först bör se sitt slut» m.m.; man gör detta i innersta välmening; det heter blott allvarlighet, försiktighet, eller att icke tro för fort eller för mycket – och sådan försiktighet kunde man ju icke anse farlig! Men slutet blir, som visat är – det aposteln i v. 4 säger: »I ären alldeles skilda från Kristus, I, som genom lagen viljen rättfärdiggöras, I ären fallna ifrån nåden. »Och detta gäller om båda händelserna, som nu beskrivits. Lyckas det med egenrättfärdighetsföretaget, så är det olyckligt, och lyckas det icke, men man likväl fortfar därmed, så är det ock olyckligt; i båda händelserna har man dock blivit skild från Kristus och är fallen ifrån nåden. O, det betyder något, när den store aposteln själv måste hålla sin bästa rättfärdighet för avskräde (märk!) för att vara funnen i Kristus och hava hans rättfärdighet (Fil. 3). Det visar nog tydligt, att vår rättfärdighet och Kristi rättfärdighet icke kunna på samma gång regera i samvetet; och att »den, som håller sig till gärningar, honom tillräknas lönen icke efter nåd, utan efter skyldighet» (Rom. 4: 4). Men vi måste sluta. Ingen kan nog betrakta dessa vägar, på vilka så många gudfruktiga hava »lidit skeppsbrott i tron».

Men ännu återstår att nämna en stor, bred och brådstupa väg till avfall och död, till vars rätta beskrivande inga ord äro nog starka. Denna är: *det andliga högmodets*. På denna väg falla de, som genom ingen av de föregående kunnat bringas på fall – de förträffliga, stora och starka kristna, som varken av syndalustar eller av världen eller av otro eller av villfarelse övervinnas – endast genom högmod kunna dessa göra de allra djupaste, gruvligaste fall, såsom så många bedrövliga exempel visa.

Och vad säger skriften? Den säger, att »*Gud står emot de högfärdiga*» – att »den, som upphöjer sig, *skall* varda förnedrad» – att »*de första skola vara de sista*» (1 Petr. 5: 5; Matt. 20: 16). Detta lär då vara en fruktansvärd fara! Fastän ock världen och falska kristna orättvist beskylla oss för andligt högmod, fastän ock en frimodig tro och bekännelse icke är detsamma som högmod, så är dock högmod något, som varje kristen har att frukta för, kan frestas till och falla uti; och den som icke fruktar därför, honom skall det drabba. När Kristus säger: *De första skola vara de sista*, så varnar och förskräcker han därmed ganska förträffligt folk, ja, de största helgon, ty han förehåller det själva apostlarna (se Matt. 19: 27, 30). Och meningen är, att om också någon i sanning är en den förste, är den mest rättsinniga, allvarliga, troende och upplysta kristen, men han ock börjar själv hålla sig för en sådan, börjar själv tycka om sig, själv tycker sig vara den förste, så skall han blott därigenom varda den siste. Och, såsom Luther säger: »Här händer det väl, att en för världen fattig, svag, föraktad, som ock för Guds skull lider något, så att där platt ingen sannolikhet är, att han skulle vilja vara något – att han dock hemligen uti sitt hjärta är full med behag och tycke för sig själv och håller sig för den förste inför Gud, och är just därigenom den siste. » –

Man ser ock därför, huru de största helgon här hava fruktat sig – och det med stort skäl; ty vilka förträffliga män hava icke genom högmodet fallit! Vad var Sauls fall? Huru lät icke Gud David falla! Huru föllo icke somliga av Pauli lärjungar! »Därför», säger åter Luther, »är det ock väl nödigt, att man i vår tid predikar detta för dem, som redan veta evangelium, såsom mig och mina gelikar, vilka kunna lära och mästra hela världen och mena, att vi äro nu de närmaste.

Ty vadan kommer det, att den ene företager sig det, den andre något annat med evangelium? Utan tvivel därav, att ingen tror, att detta språk angår honom: *De första skola vara de sista*. »Eller, om de ock kunna märka, att det angår dem (de veta med sig, att de i hemlighet verkligen hålla sig för de förnämsta), så äro de dock redan så långt inkomna i säkerheten och förtjusningen, att de ändå icke kunna frukta, ändå fortfara att hålla sig för de förnämsta. Därför måste det dock gå dem efter Herrens dom, att de verkligen bliva de sista, som antingen redan i tiden få bliva uppenbara i några grova syndafall eller i Guds sista dom skola uppenbaras.

Slutligen må ännu en gång erinras, att till alla dessa avfallets vägar frestas och föres också varje kristen: andlig lättja, synd och värld, egenrättfärdighet, trälsinne eller högmod – allt får en kristen känna, mer än honom kärt är. Här beror allt på, *varest man stannar*, huru det går med *sinnet*, med *anden*, nämligen om man *förblir* i en synd, avguderier eller världsligställighet, fortgår däri, icke låter varna sig, icke tänker övergiva det, utan försvarar det, eller om man tvärt om lider därav, strider och beder däremot och därför alltid ånyo upprättas genom nåden och i *allmänhet* vandrar efter Kristus; om man fortgår på egenrättfärdighetens väg, håller den för god och stannar i trældom eller självförnöjelse, eller om man däremot i tid tager varning och återvänder till trons enfaldighet och återfår den oförskyllda nådens tröst och i *allmänhet* lever i denna; om man fortfar i andligt högmod, fortfar att tycka bäst om sig själv, eller om man vaknar upp, ryser därför och ropar på hjälp emot denna djävul och i allmänhet tycker illa om sig själv.

Se, detta är skillnaden; ty det beror på, vilket som har *överhanden*, som *regerar*; såsom åter aposteln säger: »Veten I icke, att om *I överlämnen eder såsom tjänare åt någon för att lyda honom*, ären I tjänare åt den, vilken I lyden, vare sig *syndens* till död, eller *lydnadens* till rättfärdighet» (Rom. 6: 16). – Och vare detta för denna gång nog, såsom en anledning för *den, som står, att se till, det han icke faller*.

- C-O Rosenius

(Femte årgången, år 1847)